

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

ZBORNIK SAŽETAKA

*MEĐUNARODNOG
NAUČNOG SKUPA*

*Status i modeli
izučavanja metodike u
nauci i obrazovanju*

Sarajevo, 2023. |

KANTON SARAJEVO
MINISTARSTVO ZA NAUKU,
VISOKO OBRAZOVANJE I MLADE

MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP

Status i modeli izučavanja metodike u nauci i obrazovanju

(Sarajevo, 20. i 21. novembar 2023.)

Sažeci na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

*Status and Research Models of Teaching Methodology
in Science and Education*

(Sarajevo, 20-21 November, 2023)

Abstracts in additional languages (French and English)

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet
Međunarodni naučni skup
Status i modeli izučavanja metodike u nauci i obrazovanju
20.-21. 11. 2023.
Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Status i modeli izučavanja metodike u nauci i obrazovanju
Knjiga sažetaka
Prvo elektronsko izdanje
Urednice: Larisa Kasumagić-Kafedžić, Amina Isanović Hadžiomerović

Lektor za bosanski, hrvatski i srpski: Belmin Šabić
Lektura i prijevod na engleski: Adriana Katavić

University of Sarajevo – Faculty of Philosophy
International Scientific Conference
Status and Research Models of Teaching Methodology in Science and Education
20-21 November, 2023
Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Status and Research Models of Teaching Methodology in Science and Education
Book of Abstracts
First electronic edition
Editors: Larisa Kasumagić-Kafedžić, Amina Isanović Hadžiomerović

Proofreading for Bosnian, Croatian and Serbian: Belmin Šabić
Proofreading and translation for English: Adriana Katavić

Organizacioni odbor/ Organising Committee: dr. Edina Murtić, Dženana Hajdarpašić, MA, dr. Amina Isanović Hadžiomerović, dr. Larisa Kasumagić-Kafedžić, dr. Emir Šišić, dr. Amina Čeho Osmanović, Adriana Katavić, MA

Glavni urednik Redakcije za izdavačku djelatnost Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu /
Editor-in-Chief: prof. dr. Sabina Bakšić

Recenzenti/ Reviewers: dr. Edina Murtić, dr. Emir Šišić

Dizajn izdanja i DTP/ Book design and DTP: Jasmin Mešić

Dizajn naslovne strane/ Cover page design: Ajla Šabić

Izdavač/ Publisher:
Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet
University of Sarajevo – Faculty of Philosophy

Za izdavača/ Publisher: prof. dr. Kenan Šljivo

ISBN 978-9926-491-25-3

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod ID brojem 57975814/ CIP record available in the COBISS system of the National and University Library of BiH under ID number 57975814

Prof. dr. Muhidin Džanko, redovni profesor

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

Metodika na raskršću (Povijesni aspekti i razvoj metodičkih kolegija iz književnosti i maternjeg jezika na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu)

U radu će se razmatrati povijest metodike književnosti i jezika na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i mogućnosti razvoja metodičkih kolegija.

Ključne riječi: metodika nastave književnosti, metodika nastave jezika, Odsjek za književnosti naroda Bosne i Hercegovine, Odsjek za bosanski, hrvatski i srpski jezik

Prof. Dr. Muhidin Džanko, Full Professor

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Methodology at the Crossroads (Historical Aspects and Development of Methodological Courses in Literature and Mother Tongue at the Faculty of Philosophy, University of Sarajevo)

This paper presents the history of teaching methodology courses in literature and mother tongue at the Faculty of Philosophy, University of Sarajevo.

Keywords: methodology, literature, language, demonstration classes, Faculty of Philosophy

Prof. dr. Marijana Prodanović, vanredna profesorka

Univerzitet Singidunum, Srbija

Metodika nastave za drugačije potrebe – izazovi i ograničenja

Sama po sebi izazovna, metodika nastave postaje još izazovnija disciplina kada joj se pridruži fenomen drugačijih potreba. Ovaj rad ima za cilj da ukaže na status podučavanja metodike nastave na univerzitetskom nivou, u okvirima profila koji nisu, po svojoj osnovnoj prirodi, usmereni ka obrazovanju vaspitača/pedagoga u užem smislu/defektologa, ali svakako odgajaju buduće učesnike nastavnog procesa. Rad posebno ističe metodiku nastave u drugačijim okolnostima i za drugačije potrebe. Da li su studijski programi sa kojima se susrećemo spremni da odgovore na savremena kretanja društva, koliko su naši nastavnici (različitih profila, iz prirodnog, društvenog i tehničkog polja nauke) spremni i obučeni da adresiraju navedena kretanja, te u kojoj meri umemo da podržimo i pravilno reagujemo na drugačije potrebe u našim učionicama – samo su neka od pitanja na koja rad nastoji da pruži celishodne odgovore.

Ključne reči: nastava, metodi i pristupi, visoko obrazovanje, drugačije potrebe

Prof. Dr. Marijana Prodanović, Associate Professor
Singidunum University, Serbia

Different Teaching Methods for Different Needs- Challenges and Perspectives

Teaching as a discipline being a challenging one *per se*, becomes even more challenging when different needs join. This paper aims to shed some light on the status of teaching approaches and methods, examined in the form of university courses within different study programs educating future teachers (in various fields), with specific emphasis on teaching practices addressing different/specific needs and contexts. To achieve this, the paper raises a question: Are the study programs that we encounter equipped to meet all the demands of the contemporary market? Can we say that teachers (natural sciences, mathematics, social science, humanities, arts) are prepared and trained to respond to the varied situations and scenarios they may encounter?

Keywords: teaching, methods and approaches, higher education, different needs

Prof. dr. Mirjana Mavrak, redovna profesorica

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Dijalog andragogije i umjetnosti kao prilog razvoju metodike obrazovanja odraslih

Metodika obrazovanja odraslih je znanost transdisciplinskog karaktera – s jedne strane, njeno je uporište u andragogiji kao znanosti o učenju i obrazovanju odraslih, a s druge strane pripada šarenom prostoru svekolike ljudske djelatnosti. Za razliku od metodika koje povezuju sadržaje predmetnih područja što se izučavaju u obrazovnim institucijama s poučavanjem djece, metodika obrazovanja odraslih nadrađa ovu predmetnu orijentaciju i okreće se problemskoj orijentaciji: odrasli polaznici u obrazovnom procesu imaju ranije stečeno znanje i u obrazovni ciklus se uključuju da bi kvalitetnije živjeli. Razumijevanje značenja kvalitete života pripada umijeću interpretiranja, a ovo umijeće hermeneutici kao vještini tumačenja nekog fenomena. Znanost doprinosi razumijevanju, no tankočutnost značenja koje ljudi pripisuju fenomenima otkriva, na suptilan način, umjetnost. Stoga uvođenje umjetničkih sadržaja u andragoški rad pribavlja andragogu neophodni alat za rad s ljudima. Samo u dijalogu znanost i umjetnost doprinose kvalitetnijem čovjekovom životu. Namjera ovog rada je afirmirati dijalog andragogije i umjetnosti kao prilog metodici obrazovanja odraslih, razumijevajući metodiku kao umjetnički akt transformiranja odraslog čovjeka, te zastupajući tezu da je rad s ljudima potrebno prožeti igrom (ludificirati odgojnu znanost) barem onoliko koliko svaki umjetnik mora istraživati (oznanstveniti ludus) da bi svijetu ponudio djelo vrijedno spoznaje i užitka.

Ključne riječi: metodika obrazovanja odraslih, andragogija, hermeneutika, umjetnički sadržaj u andragoškom radu, *ludus*, dijalog

Prof. Dr. Mirjana Mavrak, Full Professor

University of Sarajevo – Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Dialogue between Andragogy and Art as a Contribution to Adult Teaching Methodology Development

The methodology of teaching in Adult Education is a transdisciplinary science – the part of its essence is grounded in Andragogy as a science of teaching and educating adults while the other part belongs to a colorful space of human activity. Unlike the methodologies for teaching children in schools which are typically academically oriented and focused on specific subjects, the methodology of teaching adults has been problem-oriented. Adults, drawing upon their rich life experience and prior knowledge, engage in education for the purpose of life quality improvement. The concept of life quality is subjective and often hinges on interpretation, which is a skill rooted in hermeneutics. Science supports cognitive understanding, but sensibility of meaning which people assign to phenomena, reveals in a subtle way, art. Therefore, art inclusion in standard andragogical work provides a necessary tool for work with adults. Science-art dialogue contributes to human life quality. This paper affirms the dialogue between andragogy and art as a contribution to the methodology of teaching in adult education, understanding methodology as an act of transforming an adult life, and supporting the idea that the work with adults should be permeated with playing (to ludify education sciences) at least as much as an artist must research (*ludus* scientific) before presenting their work for recognition and enjoyment by the audience.

Keywords: methodology of adult education, andragogy, hermeneutics, art content in andragogical work, *ludus*, dialogue

Prof. dr. Ines Blažević, izvanredna profesorica

Filozofski fakultet u Splitu, Hrvatska

Kompetencije strukovnih nastavnika polaznika programa pedagoško-psihološko-metodičko-didaktičkog obrazovanja

Strukovno obrazovanje je pred velikim izazovima posljednjih godina kao rezultat mnogih promjena i potreba na tržištu rada. Kao odgovor promjenama javljaju se novi kurikulumi, drugačija organizacija rada, novi načini poučavanja, a sve to iziskuje kompetentne nastavnike. Brojni strukovni nastavnici stječu nastavničke kompetencije kao polaznici programa pedagoško-psihološko-metodičko-didaktičkog obrazovanja. S ciljem utvrđivanja razine kompetencija strukovnih nastavnika polaznika programa pedagoško-psihološko-metodičko-didaktičkog obrazovanja provedeno je empirijsko istraživanje pomoću *Google* obrasca korištenjem anketnog upitnika. Sudionici istraživanja bili su srednjoškolski nastavnici iz Republike Hrvatske koji su stekli kompetencije za rad u strukovnoj školi kao polaznici programa cjeloživotnog obrazovanja za stjecanje nastavničkih kompetencija. Rezultati istraživanja pokazuju samoprocjene razine razvijenosti njihovih kompetencija, kao i motivaciju za upis programa za stjecanje nastavničkih kompetencija, zadovoljstva istim programom kao i izazovima s kojima se susreću u radu. Dobiveni rezultati istraživanja mogu poslužiti kreatorima programa stjecanja nastavničkih kompetencija kao smjernice za poboljšanje istih, a osobama zaduženim za osmišljavanje programa kontinuiranog usavršavanja nastavnika kao poticaj u odabiru tema stručnih skupova. Znanstvenicima istraživačima mogu poslužiti kao poticaj za daljnja istraživanja kako bi došli do preciznijih spoznaja kako osuvremeniti i učiniti kvalitetnijim odgojno-obrazovni proces.

Ključne riječi: cjeloživotno obrazovanje, nastavničke kompetencije, programi cjeloživotnog obrazovanja, strukovna škola

Prof. Dr. Ines Blažević, Associate Professor

Faculty of Philosophy of the University in Split, Croatia

Competences of Vocational Teachers Attending the Pedagogical-Psychological-Methodical-Didactic Education Program

Recently, vocational education has faced significant challenges resulting from many labor markets changes and needs. In response to these changes, new curricula have been designed, along with different work organization and new teaching methods, all of which require competent teachers. Many vocational teachers acquire teaching competences through participating in the pedagogical-psychological-methodical-didactic education program. To determine the competence level of vocational teachers attending the pedagogical-psychological-methodical-didactic education program, empirical research was conducted using a survey questionnaire created in Google Forms. The research participants were high school teachers from the Republic of Croatia who acquired the competences to work in a vocational school as participants of the lifelong education program for the acquisition of teaching competences. The research results show self-assessments of the level of development of teacher competences as well as their motivation to enroll in the program for acquiring teaching competences, satisfaction with the program, and the challenges they face in their work. The obtained research results can serve the creators of programs for acquiring teacher competences as guidelines for their improvement, as well as those in charge of designing programs for permanent teacher training as an incentive in choosing the topics of professional meetings. Furthermore, scientists and researchers can find these results motivating for further research, thus reaching more precise knowledge of how to modernize and improve the quality of the educational process.

Keywords:

lifelong education, teacher competences, lifelong education programs, vocational school

Prof. dr. Mirela Omerović, vanredna profesorica

Univerzitet u Sarajevu – Pedagoški fakultet, Bosna i Hercegovina

Savremeni metodički pristupi u poučavanju jezika utemeljeni na ishodišno orijentiranoj nastavi

Savremeni obrazovni koncepti utemeljeni su na ishodišno orijentiranoj nastavi, koja zahtijeva aktivniju ulogu učenika u procesu učenja. Ishodi učenja predstavljaju očekivana učenička postignuća nakon određenog ciklusa poučavanja, a za postizanje kvaliteta obrazovnog procesa nužna je usklađenost planiranih ishoda s načinom i strategijama poučavanja, te s metodama i tehnikama vrednovanja njihove ostvarenosti. Jedna od ključnih uloga škole ogleda se u razvijanju jezičko-komunikacijske kompetencije i višestruke pismenosti kod učenika, što se postiže aktivnim sudjelovanjem u sveukupnoj komunikacijskoj praksi u svim segmentima nastave. Ipak, razvoj lingvističko-komunikacijskih sposobnosti, osposobljavanje za samostalno čitanje i pisanje različitih vrsta tekstova uz primjenu standardnojezičke norme neki su od osnovnih ciljeva u poučavanju maternjeg jezika. Kurikulumski pristup u poučavanju bosanskog jezika i književnosti pretpostavlja razvoj i unapređenje osnovnih jezičkih djelatnosti – slušanja, govorenja, čitanja i pisanja, čime se u fokus stavlja razvoj učeničkih kompetencija. Razvoj jezičkih i komunikacijskih sposobnosti i vještina uključuje poticanje govorenog jezika u nastavnom procesu u različitim komunikacijskim situacijama i postupcima za unapređenje govorenog i pismenog izražavanja, naročito razvoja retoričkih i prezentacijskih vještina, te verbalne fluentnosti u usmenom izražavanju. To se postiže funkcionalnom komunikacijom koja pretpostavlja aktivno sudjelovanje učenika u različitim dijaloškim situacijskim kontekstima i produktivnoj komunikaciji, te u procesu učenja kroz samostalno istraživanje, kritičko promišljanje i konceptualno razumijevanje.

Ključne riječi: savremeni metodički pristupi, ishodi učenja, nastava bosanskoga jezika, razvoj komunikacijske kompetencije

Prof. Dr. Mirela Omerović, Associate Professor

University of Sarajevo- Pedagogical Faculty, Bosnia and Herzegovina

Contemporary Methodical Approaches in Language Teaching Based on Teaching Focused on Learning Outcomes

Contemporary educational concepts are based on outcome-oriented teaching, which requires a more active engagement of students in the learning process. Learning outcomes represent the expected student achievements after a certain cycle of teaching. In order to achieve the quality of the educational process, it is necessary to have the compliance of planned outcomes with the method and strategies of teaching, and with the methods and techniques of evaluating their achievement. One of the key roles of the school is reflected in the development of the language and communication competence and multiple literacies among students, achieved by active participation in the overall communication practice in all segments of teaching. Nevertheless, the development of linguistic and communicative abilities, training for independent reading and writing of different types of texts with the application of standard language norms are some of the basic goals in teaching the mother tongue. The curriculum approach in teaching the Bosnian language and literature assumes the development and improvement of basic language activities – listening, speaking, reading and writing, which puts the focus on the development of student competencies. The development of language and communication abilities and skills entails encouraging spoken language in the teaching process in different communication situations and procedures for the improvement of spoken and written expression, especially the development of rhetorical and presentational skills, as well as oral fluency. This is achieved through functional communication, which implies an active participation of students in different dialogic situational contexts and productive communication, as well as in the learning process through independent research, critical thinking and conceptual understanding.

Keywords: contemporary methodical approaches, learning outcomes, Bosnian language teaching, development of communication competence

Prof. dr. Martina Kolar Billege, izvanredna profesorica

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Metodički pristup određivanju sadržaja poučavanja i ishoda učenja

Metodički pristup izboru sadržaja poučavanja i određivanju kognitivnih ishoda učenja podrazumijeva znanstveni pristup koji u metodičkom transferu uvažava matične i temeljne odgojno-obrazovne discipline. Njihov je odnos uvjetovan dinamikom metodičkog polja, tj. teorijskog prostora prožimanja tih znanstvenih disciplina iz kojih se uspostavlja metodika. Istodobno je to i način objašnjavanja interdisciplinarnosti metodike. Dinamika metodičkog polja uvjetovana je (u hrvatskom jeziku) obilježjima jezičnoga razvoja učenika i algoritmom matične znanosti. Upravo je struktura sadržaja (matične znanosti) jedan od temeljnih čimbenika za ostvarivanje metodičkog transfera. Drugi se čimbenik odnosi na sveobuhvatnu procjenu učenika, odnosno njegovih razvojnih karakteristika (kognitivnih, afektivnih i psihomotornih). Interdisciplinarnost i uvažavanje matične znanosti u postupku prijenosa sadržaja poučavanja u program pojedinoga stupnja obrazovanja jasan je pokazatelj metodičkoga pristupa. Odnos sadržaja učenja i odgovarajućeg znanstvenog znanja te ishoda učenja važno je epistemološko pitanje jer u nastavni proces ne unosimo izvorno znanje, već odabrano i metodički transferirano. Vrijednost znanstvenog znanja pripada općoj epistemologiji, a prilagođeno znanje razmatra epistemologija metodike. S toga se aspekta može promatrati uvažavanje znanstvenih spoznaja metodike u suvremenom odgojno-obrazovnom kontekstu na temelju provedenih znanstvenih metodičkih istraživanja.

Ključne riječi: ishodi učenja, metodika, metodički transfer, sadržaj poučavanja

Prof. Dr. Martina Kolar Billege, Associate Professor

Faculty of Teacher Education of the University in Zagreb, Croatia

Teaching Methodology Approach to Determining Teaching Content and Learning Outcomes

The teaching methodology approach to selecting teaching content and defining cognitive learning outcomes implies a scientific approach that takes into account the parent and fundamental educational disciplines in methodical transfer. Their relationship is determined by the dynamics of the methodological field, i.e., the theoretical space where those scientific disciplines intersect giving rise to methodology. Additionally, it serves to explicate the interdisciplinary character of methodology. The parent science's algorithm and the attributes of pupils' linguistic development influence the dynamics of the methodological domain (in the Croatian language). It is precisely the structure of the content (of the parent science) that is one of the fundamental determinants in achieving methodological transfer. The second factor refers to the comprehensive assessment of a pupil, i.e., his or her developmental attributes (cognitive, affective, and psychomotor). The interdisciplinary nature and consideration of the parent science in the process of transferring teaching content to the program of a particular level of education are unmistakable indicators of a methodological approach. An important epistemological issue is the relationship between learning content, appropriate scientific knowledge, and learning outcomes, given that we do not incorporate original knowledge into the teaching process but rather introduce knowledge that has been selected and methodologically transferred. The value of scientific knowledge is a concern of general epistemology, whereas the epistemology of teaching methodology deliberates on adapted knowledge. From this vantage point, one can assess the appreciation of the scientific knowledge of teaching methodology in the contemporary educational setting based on the conducted scientific methodological research.

Keywords: learning outcomes, methodological transfer, teaching content, teaching methodology

Doc. dr. Maja Veljković Michos

Univerzitet Singidunum, Srbija

Uloga digitalnih tehnologija u hibridnoj nastavi: dometi i ograničenja u post-COVID periodu

Ubrzani razvoj digitalnih tehnologija i izmenjene društveno-obrazovne okolnosti usloveli su pojavu novih ali i obnovu tradicionalnih modela u nastavi. Hibridna nastava (*hybrid learning*), izvrnuta učionica (*flipped classroom*) i učenje zasnovano na igri (*GBL*) samo su neki od modela koje je danas nemoguće zamisliti bez upotrebe digitalnih alata. Tehnologija može pozitivno da utiče na motivaciju i angažovanje učenika u nastavnom procesu, ali pokazuje i brojna ograničenja. Kako bi nastava svakog predmeta bila aktivan, kreativan i unapređen proces u savremenim okolnostima, ključnu ulogu imaju nastavnici i nastavničke kompetencije. U skladu sa nastavnom praksom, stavovima studenata i percepcijom nastavnika, predstavimo alate koji su pokazali potencijal da ostanu u primeni i u post-COVID periodu: za kreiranje nastavnog materijala, prikazivanje sadržaja i formativno ocenjivanje, u sinhronom i asinhronom modelu nastave.

Ključne riječi: hibridna nastava, post-COVID, digitalna tehnologija

Prof. Dr. Maja Veljković Michos, Assistant Professor
Singidunum University, Serbia

The Role of Digital Technologies in Hybrid Classes: Diversities and Restrictions in the Post-COVID Period

The accelerated development of digital technologies and altered socio-educational circumstances have led to the emergence of new, as well as the revitalization of traditional teaching models. Hybrid learning, flipped classrooms, and game-based learning (GBL) are just some of the models that are now inconceivable without the use of digital tools. Technology can positively impact student motivation and engagement in the educational process, but it also demonstrates various limitations. In order for the teaching of each subject to be an active, creative, and improved process in contemporary circumstances, teachers and their competencies play a crucial role. In accordance with teaching practice, student attitudes, and teacher perception, we will present tools that have shown the potential to remain in use even in the post-COVID period: for creating teaching materials, presenting content, and formative assessment, in both synchronous and asynchronous teaching models.

Key words: digital technologies, active learning, hybrid teaching, teachers' competencies

Prof. dr. Almedina Čengiđ, redovna profesorica

Univerzitet u Sarajevu –Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Metodički instrumentarij govornog i jezičkog usavršavanja u nastavi jezika i književnosti

Primarni problem kojim će se baviti ovaj rad tretira bitnost postupaka kod interpretacije i analize književnog teksta, od prvog susreta sa književnim tekstom, do najstarijeg uzrasta. U okvirima metodičkog instrumentarija primjenjivog u ovoj oblasti, pokušaćemo objasniti metodičke principe unutar znanstvenog područja: *metodike književnosti u okvirima literarno-estetske komunikacije u didaktičkom obzoru i metodike književnosti koja istražuje funkciju književnosti u izgrađivanju čitateljske i književne osobnosti učenika/ica, svjetonazora, estetske i moralne svijesti, odgojne funkcije nastave književnosti* (Rosandić 2005:17). Govor je u najširem lingvističkom smislu, *fonetsko-akustička manifestacija čovjekove sposobnosti služenja jezikom, tj. komuniciranje među članovima jezičke zajednice putem artikuliranih verbalnih signala proizvedenih aktivnošću govornih organa*; dok je jezik definiran kao *genetski određena i samo čovjeku svojstvena sposobnost općenja, putem artikuliranog sistema verbalnih znakova, koju u punoj mjeri posjeduju svi normalni ljudi, bez obzira na rasu, uslove života, stepen civilizacije i dr.* (Rosandić, 2005: 509). Da bismo na adekvatan način predočili značajke jednog teksta ili umjetničkog djela, potrebno je da usavršimo govorne vještine kako bismo postigli odgovarajući učinak prezentacije jedne jezičke formacije. Jezik kao veoma kompleksno područje, definirano kao *skupnost izražajnih sredstava kojima raspolažemo kad oblikujemo jedan iskaz*, podrazumijeva i primjenu tehnike stalnog usavršavanja na nivou čitanja i pisanja, što znači da se govor uobličuje u cjeline, koje su međusobno povezane i plasiraju jedan cjelovit iskaz. Ako je književno djelo jezička tvorevina, onda se može reći da je govor prisutan u pravilnoj artikulaciji te umjetničke tvorevine.

Ključne riječi: govor, jezik, metodički instrumentarij, književnost, nastava

Prof. Dr. Almedina Čengić, Full Professor

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Methodical Tools for Speech and Language Improvement in Language and Literature Teaching

The primary issue, addressed in this paper, deals with the importance of procedures in the interpretation and analysis of a literary text, from the first encounter with a literary text to the oldest age. Within the framework of the methodological instruments applicable in this field, we will try to explain the methodological principles within the scientific field: Methodology of literature within the framework of literary-aesthetic communication in the didactic horizon and Methodology of literature that investigates the function of literature in building the reading and literary personality of students, worldview, aesthetic and moral consciousness (educational functions of teaching literature). (Rosandić 2005, p.17).

Speech, in the broadest linguistic sense, is a phonetic-acoustic manifestation of a person's ability to use language, i.e. communication among members of the language community through articulated verbal signals produced by the activity of the speech organs; while language is defined as a genetically determined and only human ability to communicate, through an articulated system of verbal signs, which is fully possessed by all people, regardless of race, living conditions, level of civilization, etc. (Rosandić, 2005, p. 509). In order to adequately present the features of a text or a work of art, we need to improve our speaking skills in order to achieve the appropriate effect of the presentation of a language formation. Language as a very complex area, defined as a community of means of expression that we have at our disposal when we form a statement, also implies the application of the technique of constant improvement at the level of reading and writing, which means that the speech is shaped into wholes, which are interconnected and place a complete statement. If a literary work is a linguistic creation, then it can be said, that speech is present in the proper articulation of that artistic creation.

Keywords: speech, language, methodological instruments, literature, teaching

Dr. Marina Tokin, asistentkinja

Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Od tradicionalnih osnova ka novim metodičkim pristupima nastavi književnosti

Promene u društvu, načinu života i interesovanjima dece i mladih neminovno vode ka promenama u obrazovnom procesu i samim tim ka novim metodičkim pristupima u realizaciji nastave. Kako je i sama književnost dinamično polje podložno neprekidnim promenama, istraživanje se bavi problemima metodike nastave književnosti iz perspektive univerzitetske nastavne prakse. Radom se otvaraju pitanja aktuelnosti pristupa, udžbenika i priručnika, ali i modela odvijanja nastave kojom se budući nastavnici pripremaju i osposobljavaju za praktičan rad. Ideja rada je da pokaže kako novi metodički pristupi imaju za cilj da književnost učine bližom, interesantnijom i relevantnijom za učenike, pa svoje mesto moraju naći i u univerzitetskoj praksi, ali i da su modeli iz drugačijih obrazovnih paradigmi kontraproduktivni ukoliko su preuzeti bez prilagođavanja odlikama grupe kojoj su namenjeni i bez oslanjanja na vladajuće metodičke pristupe. Istraživanje se bazira na uporednoj analizi kurikuluma metodike nastave maternjeg jezika i književnosti u regionu, osnovne literature na kojoj se nastava ovog predmeta zasniva, ali i na osvrtu na nove metodičke pristupe koji se plasiraju kroz publikacije iz ove oblasti.

Ključne reči: nastava književnosti, metodika nastave maternjeg jezika i književnosti, nove nastavne metodologije, kurikulum

Marina Tokin, Ph.D., Teaching Assistant

Department of Serbian Literature, Faculty of Philosophy of the University in Novi Sad, Serbia

From Traditional Foundations to New Methodological Approaches in Teaching Literature

Changes in society, lifestyles, and shifting interests among children and youth inevitably lead to transformations in the educational process and, consequently, to new methodological approaches in teaching. Considering literature itself as a dynamically evolving field, this research delves into the challenges of literature teaching methodology from the perspective of university teaching practices. The study raises questions about the relevance of approaches, textbooks, manuals, as well as the teaching models used to prepare future educators for practical work. The core idea is to demonstrate how these new methodological approaches aim to make literature more accessible, engaging, and relevant to students. Therefore, these approaches should find their place within university practices. However, it is also emphasized that models from different educational paradigms may be counterproductive if implemented without adaptation to the specific needs of the target group and without alignment with prevailing methodological approaches. The research is based on a comparative analysis of curricula for the methodology of teaching the native language and literature in the region, analysis of the foundational literature used in this subject, and on an overview of the emerging methodological approaches presented in publications in this field.

Key words: literature teaching, methodology of teaching the native language and literature, new teaching methodologies, curriculum

Prof. dr. Ervin Kovačević

Internacionalni univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

Poticanje ličnih nastavnih metodologija: refleksija i dinamika emocija kao prediktori odgovora na novitet

Ljudska civilizacija neće prestati da se razvija. Zato je moraju potpomaći, oblikovati i voditi edukatori čije nastavne metodologije mogu kontinuirano ažurirati svoje zadane parametre u skladu sa neposrednim varijablama stvarnosti u kojoj se praktikuju. Ova premisa motiviše nastavnike i nastavnice, kao i one koji ih obučavaju, da prihvate izazov usavršavanja i poticaja ličnih metodologija podučavanja. Prema Multidimaničkom modelu obuke i usavršavanja nastavnog osoblja, lične metodologije su uslovljene iskustvom, eksperimentiranjem, refleksijom, inputom kolektiva, rezultatima nastave, dinamikom emocija i odgovorom na novitet. Ipak, nedavno prikupljen uzorak (n=100) Upitnikom samoregulacije i uvjerenja u nastavi za usavršavanje metodologije (Kovačević, Lagumdžija i Eminović-Ljevo, 2023) pokazuje da su faktori refleksije i dinamike emocija najjači prediktori usavršavanja lične metodologije.

Ključne riječi: lična metodologija nastave, rast, emocije, refleksija

Prof. Dr. Ervin Kovačević, Associate Professor

International University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Enhancing Personal Teaching Methodologies: Reflection and Emotion Dynamics as Predictors of the Response to Novelty

Human civilization will not stop evolving. Therefore, it must be facilitated, shaped, and led by educators whose teaching methodologies can continuously update their default parameters according to the immediate variables of the realities in which they are practiced. This premise motivates teachers and their trainers to embrace the challenge of developing and fostering personal teaching methodologies. According to the Multi-Dynamic Model of Teacher Training and Development, these methodologies are conditioned by experience, experimentation, reflection, collective input, teaching results, emotion dynamics, and response to novelty. Yet, a data sample (n=100) collected recently with the Teaching Self-Regulation and Assumptions Inventory for Methodology Enhancement (Kovačević, Lagumdžija, and Eminović-Ljevo, 2023) shows that the reflection and emotion dynamics factors are the strongest predictors of personal methodology growth.

Keywords: personal teaching methodology, growth, emotions, reflection

Prof. dr. Igor Radeka, redoviti profesor

Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju, Hrvatska

Metodike u Hrvatskoj

Od Herbartovog utemeljenja pedagogijske paradigme u XIX stoljeću, pa sve do 80-ih godina XX stoljeća, metodike u Hrvatskoj dio su interdisciplinarnog područja pedagogije, tako da se uz pedagogiju oslanjaju i na druge znanosti. Prije Drugog svjetskog rata u Hrvatskoj, pod vodećim utjecajem njemačkog kulturnog kruga, razvile su se *opća didaktika* i *posebne didaktike*. Nakon oslobođenja zemlje, od 1945. godine pod dominacijom Sovjetskog Saveza promijenjen je pristup i terminologija, tako da se uz *didaktiku* razvijaju *metodike* kao sastavni dio pedagogije. Posljednjih četrdesetak godina grupa istaknutih metodičara zalaže se u Hrvatskoj za promjenu odnosa prema metodikama tako da ih se tretira kao posebne interdisciplinarnosti izdvojene iz pedagogije, ali i nezavisne od svih ostalih, uključujući supstratne znanosti na čiji su nastavni sadržaj usmjerene. Međutim, tranzicija u zasebnu interdisciplinarnu znanost na temelju nove metodičke paradigme u nastajanju do sada je prihvaćena izdvajanjem zasebne grane metodika u okviru samo triju od šest znanstvenih područja – prirodnih, društvenih i humanističkih znanosti.

Neprepoznatost u drugoj polovici znanstvenih područja i u području umjetnosti prate brojni drugi neriješeni metodički problemi – poput lošeg akademskog položaja, slabe suradnje sa školama kao vježbaonicama i dr. U radu se analizira status metodika u Hrvatskoj uz pronicanje u kauzalna uporišta nezavidnog stanja u kojem se nalaze.

Ključne riječi: pedagogija, didaktika, metodika, interdisciplinarna znanost, nastava

Prof. Dr. Igor Radeka, Full Professor

University of Zadar, Department of Education, Croatia

Teaching Methods in Croatia

Ever since J. F. Herbart established the pedagogical paradigm in the 19th century, and up until the 1980s, the teaching methods in Croatia have been part of the interdisciplinary area of pedagogy, relying on other disciplines apart from pedagogy. *General didactics* and *specific didactics* appeared in Croatia before the World War II under the influence of the German cultural milieu. The approach and terminology were changed after the liberation in 1945, under the dominant role of the USSR, so that *teaching methods* were developed alongside *didactics* as an integral part of pedagogy. For about forty years now, a group of distinguished Croatian methodology scholars have been advocating a change in the approach to teaching methods and their treatment as separate interdisciplinary fields apart from pedagogy, but also as independent of other disciplines, including the fundamental sciences, the contents of which they are addressing. However, the transition into a separate interdisciplinary science based on an evolving teaching methods paradigm has so far been accepted only within three out of six scholarly disciplines – natural sciences, social sciences and humanities. This lack of recognition in other academic disciplines and the arts is accompanied by a number of issues within the teaching methods – such as their inferior academic standing, poor cooperation with schools as training facilities etc. This paper analyses the position of the teaching methods in Croatia, addressing the causes for their current difficult state.

Key words: pedagogy, didactics, teaching methods, interdisciplinary science, classroom teaching

Prof. dr. Sead Nazibegović, vanredni profesor

Doc. dr. Bernes Aljukić

Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli i

Druga osnovna škola u Srebreniku Bosna i Hercegovina

Tri perioda razvoja savremene metodičke misli maternjeg jezika i književnosti u Bosni i Hercegovini

Povijest metodičkih istraživanja u nastavi maternjeg jezika i književnosti u Bosni i Hercegovini od 1945. do 1992. godine može se okarakterizirati kao period najintenzivnijih metodičkih istraživanja. Ovaj povijesni isječak moguće je periodizirati na osnovu imanentnih metodičkih kriterija, a to su, prije svega, godine objavljivanja značajnih udžbenika ili knjiga koji su presudno i prelomno djelovali na razvoj savremene metodičke misli i uopće nastave maternjeg jezika i književnosti u Bosni i Hercegovini. U tome smislu možemo razlikovati sljedeće periode u razvoju savremene metodičke misli:

I. (1946–1958) – period metodičkih početaka: od prvih stručnih seminara do prvih udžbenika bosanskohercegovačkih autora;

II. (1959–1966) – period autohtonih bosanskohercegovačkih udžbenika, metodičkih časopisa i edicija nastavnih biblioteka;

III. (1966–1991) – period kulminacije metodičke misli u Bosni i Hercegovini i procvat savremene metodičke literature.

Cilj ovoga rada, između ostalog, jeste analizirati najznačajnije nastavne planove i programe za nastavu maternjeg jezika i književnosti u tome periodu, opisati društveno-historijske prilike, kao i navesti najvažnije metodičare maternjeg jezika i književnosti toga vremena i njihove publikacije koje su imale nemjerljiv značaj za razvoj metodičke misli u vezi sa maternjim jezikom i književnosti.

Ključne riječi: metodička istraživanja, maternji jezik i književnost, nastavni plan i program, publikacije

Prof. Dr. Sead Nazibegović, Associate Professor

Prof. Dr. Bernes Aljukić, Assistant Professor

Faculty of Philosophy of the University in Tuzla

Second Primary School in Srebrenik Bosnia and Herzegovina

Three Periods in the Development of Contemporary Methodological Thought in Mother Tongue and Literature in Bosnia and Herzegovina

The history of methodological research in teaching of the mother tongue and literature in Bosnia and Herzegovina from 1945 to 1992 can be characterized as a period of the most intensive methodological research. This historical fragment can be divided on the basis of immanent methodological criteria, namely, primarily the years of publication of significant textbooks or books that had a decisive and groundbreaking effect on the development of contemporary methodological thought and the overall teaching of the mother tongue and literature in Bosnia and Herzegovina. In this sense, we can distinguish the following periods in the development of contemporary methodological thought:

I. (1946 - 1958) – The period of methodological beginnings: from the first professional seminars to the first textbooks by Bosnian authors;

II. (1959 - 1966) – Period of autochthonous Bosnian textbooks, methodological magazines and teaching library editions;

III. (1966 - 1991) – The period of culmination of methodical thought in Bosnia and Herzegovina and the flourishing of contemporary methodical literature.

The aim of this paper, among other things, is to analyze the most important curricula and programs for teaching the mother tongue and literature in that period, to describe the socio-historical circumstances, as well as to list the most important methodologists of the mother tongue and literature of that time and their publications that had immeasurable importance for the development of methodical thought concerning the mother tongue and literature.

Keywords: methodological research, mother tongue and literature, curriculum, publications

Prof. dr. Edina Murtić, vanredna profesorica

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet

Metodika nastave književnosti u naučnim istraživanjima i metodičkim interpretacijama

Rad polazi od teze da je metodika uopće odavno utemeljena kao nauka, ali i da u nauci i akademskoj sredini postoji podvojen odnos prema ovoj činjenici. Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, gotovo na svim odsjecima, već decenijama postoje predmeti kojim se budući profesori detaljnije upoznaju sa metodičkim znanjima i vještinama, što važi i za metodiku nastave književnosti i jezika. Zbog toga što najdirektnije od svih predmeta upućuje studente ka njihovom uobičajenom zanimanju, metodika nastave se bazira na naučnim činjenicama, ali i na stručnim dostignućima i zahtjevima nastavne prakse. Budućim nastavnicima i profesorima, kao i onim koji to već jesu, neophodna je literatura koja će im olakšati njihov konkretan rad u nastavi. U Bosni i Hercegovini su sedamdesetih i osamdesetih godina XX vijeka izlazili brojni priručnici za nastavnike i edicije, poput čuvene *Nastavne biblioteke*, u kojim su metodički interpretirani književni tekstovi, i/ili prezentirani primjeri za sate nastave književnosti i jezika. Danas su takvi naučni radovi rijetki, i, ako se pojave, oni bivaju redovno svrstani u kategoriju "stručni rad". Čini nam se da postoje brojni razlozi za takvo stanje, a mi ćemo ponuditi neke odgovore, kako bi se mogao unaprijediti status metodike, sa posebnim osvrtom na metodiku nastave književnosti.

Ključne riječi: metodika, književnost, interpretacija, nauka.

Prof. Dr. Edina Murtić, Associate Professor

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Methodology of Literature Teaching in Scientific Research and Methodical Interpretations

This paper starts with the premise that while methodology has long been established generally as a science, there is an ambivalent relationship with this fact, both within the academic and scientific communities. At the Faculty of Philosophy of the University of Sarajevo, at almost all departments, for decades there have been courses designed to provide future teachers with methodological knowledge and skills. This applies to the methodology of teaching literature and language as well. Due to the fact that it most directly of all courses instructs students towards their usual profession, the teaching methodology is based on scientific facts, but also on professional achievements and requirements of teaching practice. Future teachers, as well as those already in the field, need the literature which will facilitate their specific work in the classroom. In Bosnia and Herzegovina, in the 1970s and 1980s, numerous manuals and editions were published for teachers, such as the famous *Nastavne biblioteke* (Teaching Libraries) which offered methodical interpretations of literary texts, and/or presented examples for literature and language teaching. Today such scientific works are rare, and when they do appear, they are often classified into the category of *professional work*. It seems to us that there are numerous reasons for such situation, and we will offer some answers in order to elevate the status of methodology, with a specific focus on the methodology of literature teaching.

Key words: methodology, literature, interpretation, science

Prof. dr. Merima Čaušević, redovna profesorica

Univerzitet u Sarajevu – Pedagoški fakultet, Bosna i Hercegovina

Stručne vs. metodičke muzičke kompetencije

Nepregledne rasprave o pitanju prirode metodike kao naučne discipline nameću stalnu potrebu njenog pozicioniranja kao autonomne nauke. Ovaj rad kroz epistemološka istraživanja, a koja su s razlogom pojednostavljena u naslovu, teži propitivanju, općoj sistematizaciji te analizi neophodnih muzičkih znanja nasuprot različitim metodičkim pitanjima te prirodi prenošenja tih znanja djeci i mladima različitih uzrasta. Rad će također problematizirati kompetencije (znanja, sposobnosti, umijeća) onih kojih prenose znanja: koja su to stručna muzička znanja potrebna jednom odgajatelju, učitelju, nastavniku, a potom i kakva je priroda procesa pri prijenosu tih znanja, njihova funkcija i kvalitet u ukupnom obrazovanju krajnjih korisnika. Cilj iznesenih promišljanja je usmjeriti naučni interes na kompleksnost, simbolički supstrat stručnih i metodičkih muzičkih kompetencija, ali i shvatanja metodike kao posebne naučne discipline koja optimalno povezuje sadržaje, postupke, uvjete i različite okolnosti uspješnog učenja tih sadržaja.

Ključne riječi: metodika kao nauka, stručna muzička znanja, metodičke kompetencije

Prof. Dr. Merima Čaušević, Full Professor

University of Sarajevo- Faculty of Education, Bosnia and Herzegovina

Professional vs. Methodological Musical Competences

Inexhaustible discussions on the nature of methodology as a scientific discipline impose a constant need to establish its position as an autonomous science. This work, through epistemological research, which is simplified in the title for a reason, aims to question, systematically categorize and analyze necessary musical knowledge in the context of various methodological issues and the nature of transferring that knowledge to children and young people of different ages. The paper will also problematize the competences (knowledge, abilities, skills) of those to whom they impart knowledge: what kind of professional musical knowledge is needed by an educator, teacher, professor, as well as what the nature of the process of transferring that knowledge, their function and overall quality of education of end users is. The aim of the presented reflections is to focus scientific interest on complexity, the symbolic substrate of professional and methodical musical competences, but also the understanding of methodology as a special scientific discipline that optimally connects content, procedures, conditions and various circumstances of successful learning of these contents.

Key words: methodology as a science, professional musical knowledge, methodological competences.

Doc. dr. Jadranka Herceg

Prof. dr. Anita Zovko, redovita profesorica

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatsko vojno učilište “Dr. Franjo Tuđman”,
Zagreb, Hrvatska

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, Rijeka,
Hrvatska

Andragoška metodika – osnova za osiguranje kvalitete sustava obrazovanja odraslih

Osnovni problem u kvaliteti provedbe programa obrazovanja odraslih u Republici Hrvatskoj nedovoljna je metodička obrazovanost nastavnika koji su u većini slučajeva stručnjaci samo za pojedino područje na koje se program odnosi, ali nisu obrazovani u metodici rada s odraslim osobama. Nedostatak andragoške metodike vidljiv je i kod nastavnika pripravnika koji prema propisima polažu metodiku pojedinog područja u okviru redovnog obrazovanja, bez bilo kakve propisane potrebe obrazovanja u radu s odraslim osobama. Svrha i cilj ovoga rada je dokazati potrebu za razvojem andragoške metodike kao osnove za osiguranje kvalitete sustava obrazovanja odraslih te za implementacijom metodološkog okvira profesionalnog razvoja nastavnika u obrazovanju odraslih u zakonodavni okvir sustava obrazovanja odraslih u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: programi obrazovanja odraslih, nastavnici u obrazovanju odraslih, andragoška metodika, metodološki okvir, kvaliteta sustava obrazovanja odraslih

Prof. Dr. Jadranka Herceg, Assistant Professor

Prof. Dr. Anita Zovko, Full Professor

University of Zagreb, Croatian Military Academy „Franjo Tuđman“,
Croatia

University of Rijeka, Faculty of Philosophy, Department of Education,
Croatia

Andragogical Teaching Methodology – the Foundation for Quality Assurance in Adult Education

The main problem in the quality of the implementation of the adult education program in the Republic of Croatia is the insufficient methodological education of teachers, who in most cases are experts only in the specific area to which the program refers, but are not educated in the methodology of working with adults. The lack of andragogical teaching methodology is also visible in apprentice teachers who, according to regulations, take the methodology of a particular field within the framework of regular education, without any prescribed need for education in working with adults.

The purpose and goal of this paper is to prove the need for the development of andragogical teaching methodology as a foundation for quality assurance in adult education and for the implementation of the methodological framework for the professional development of teachers in adult education into the legislative framework of the adult education system in the Republic of Croatia.

Keywords: adult education programs, teachers in adult education, andragogical teaching methodology, methodological framework, quality assurance in adult education

Doc. dr. Amina Isanović Hadžiomerović

Filozofski fakultet – Univerzitet u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

Status metodike andragoškog vođenja

U ovom radu traga se za uporištima konstituiranja metodike andragoškog vođenja kao zasebne andragoške discipline, koja će njegovati svoju posebnost u odnosu na metodiku pedagoškog nastavnog rada. Metodika andragoškog vođenja predstavlja nedovoljno afirmiranu i diferenciranu andragošku disciplinu. U studijima andragogije rijetko je definiran predmet koji nosi metodičku odrednicu, dok se pitanja iz njene domene smještaju pod relativno stabilno područje andragoške didaktike. Razlozi za ovomogu se tražiti u domenu terminologije i Knowlesovom razumijevanju andragogije kao vještine i metoderada s odraslima. Uprkos tome, metodičko oblikovanjenastave za odrasle predstavlja domen u kojem andragogija dobiva svoju punu afirmaciju i *raison d'être*, jer se pristup odraslim polaznicima razlikuje od pristupa djeci ili adolescentima. Andragoško vođenje odnosi se na pružanje podrške odraslim osobama u procesu organiziranog učenja. Njegova metodika razlikuje se od tradicionalnog pedagoškog pristupa, koji je usmjeren na djecu i adolescente. Pri konstituiranju metodike andragoškog vođenja polazi se od karakteristika odraslih osoba u procesu učenja. Specifičnost metodike andragoškog vođenja uključuje: individualizaciju, personalizaciju, aktivno učešće odraslih, samousmjerenost, kontekstualno učenje, iskustveno učenje te primjerenost i prilagodljivost potrebama odraslih polaznika. Primjenom ovih specifičnosti metodike andragoškog vođenja, odraslim polaznicima se omogućava efikasno učenje i razvoj, uzimajući u obzir njihove posebne karakteristike i potrebe.

Ključne riječi: andragogija, metodika andragoškog vođenja, odrasli polaznik, andragoški voditelj

Prof. Dr. Amina Isanović Hadžiomerović, Assistant Professor
University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Status of Andragogical Guidance Methodology

This paper questions possibilities for the development of andragogical guidance methodology as a separate andragogical discipline, which will nurture its uniqueness in relation to the methodology of pedagogical teaching. The methodology of andragogical guidance is an inadequately recognized and differentiated andragogical discipline. In andragogy study programs, the subject of teaching methodology is rarely defined, while questions within its domain are placed under the relatively stable field of andragogical didactics. The reason for this can be found in the domain of terminology and Knowlesian understanding of andragogy as a skill and a method of instructing adults. Nevertheless, the methodological shaping of adult education is an area in which andragogy gains its full recognition and *raison d'être* since the approach to adult learners differs from that of children or adolescents. Andragogical guidance pertains to providing support to adult learners in the process of organized learning. Its approaches differ from the traditional pedagogical approach, which is directed towards children and adolescents. Methodology of andragogical guidance starts with the characteristics of adults in the learning process. Its specific approach includes individualization, personalization, active participation of adults, self-directedness, contextual learning, experiential learning, and adaptability to the needs of the learners. When this specific features of andragogical guidance methodology are applied, adult learners are enabled to learn and develop effectively, and their unique characteristics and needs are being addressed.

Keywords: andragogy, methodology of andragogical guidance, adult learner, andragogical guidance

Prof. dr. Vesna Bjedov, izvanredna profesorica

Filozofski fakultet u Osijeku, Hrvatska

Koncepcija stjecanja metodičke kompetencije u okviru metodike nastave hrvatskoga jezika i jezičnoga izražavanja na Filozofskom fakultetu u Osijeku

U procesu stjecanja nastavničkih kompetencija metodičkoj kompetenciji pripada posebno mjesto jer predstavlja jednu od najvažnijih sastavnica osposobljenosti za poučavanje s obzirom na to da je u nastavničkom poslu primarna kompetentna izvedba odgojno-obrazovnoga procesa. Budući da obuhvaća znanja i vještine posredovanja znanstvenih spoznaja u nastavi određenoga predmeta, metodička se kompetencija drži umijećem svjesnoga i kreativnog djelovanja u aktivnostima poučavanja, stoga i razina te kompetencije, označena pojmom metodičke dubine, u procesu njezina stjecanja treba biti strukturirana, razvijena i izgrađena s naglaskom na znanstvenu dimenziju metodičkoga znanja. Stjecanje metodičke kompetencije budućih nastavnika hrvatskoga jezika na Filozofskom se fakultetu u Osijeku ostvaruje na diplomskom studiju u okviru nekoliko obveznih i izbornih metodičkih predmeta, a dva su od njih Metodika nastave hrvatskoga jezika i Metodika nastave jezičnoga izražavanja. U ovome radu fokusiranost će biti na koncepciji stjecanja metodičke kompetencije u okviru ovih predmeta, a to znači na onome što čini njihov sadržaj, ciljeve, ishode učenja, ispitne obveze, način polaganja ispita. Cilj je ovoga rada razložiti koncepcijske modele dvaju metodičkih predmeta na Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Ključne riječi: koncepcijski metodički modeli, metodička kompetencija, metodičko znanje, metodika nastave hrvatskoga jezika i jezičnoga izražavanja

Prof. Dr. Vesna Bjedov, Associate Professor

Faculty of Philosophy in Osijek, Croatia

The Concept of Acquiring Methodological Competence in the Framework of the Croatian Language Teaching Methodology and Language Expression Teaching Methodology at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek

In the process of acquiring teaching competences, methodological competence has a special place because it represents one of the most important components of teaching qualifications, given that the primary competence in teaching is the competent performance of the educational process. Since it includes the knowledge and skills of mediating scientific knowledge in the teaching of a certain subject, methodological competence is the art of conscious and creative agency in teaching activities. Therefore, the level of this competence, denoted by the term methodical depth, should be structured, developed and formed in the process of its acquisition, with an emphasis on the scientific dimension of the methodical knowledge. The acquisition of the methodological competence of the future Croatian language teachers at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek is achieved at the graduate study program within the framework of several mandatory and elective methodological courses, two of which are Croatian Language Teaching Methodology and Verbal Expression Teaching Methodology. In this paper, the focus will be on the concept of acquiring methodological competence within these courses, which means the content, goals, learning outcomes, exam obligations, and the final exam. The aim of this paper is to analyze the conceptual models of two methodological courses at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek.

Key words: conceptual methodological models, methodological competence, methodological knowledge, teaching methodology of the Croatian language and verbal expression

Mr. sci. Melisa Forić Plasto, viša asistentica

Prof. dr. Amir Duranović, vanredni profesor

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Metodika nastave historije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu - Iskustva kao osnov u kreiranju budućih nastavnih programa inicijalnog obrazovanja nastavnika historije

Odsjek za historiju jedan je od najstarijih odsjeka Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Od samih početaka nastavni programi studija sadržavali su predmet Metodika nastave historije kao jedan od predmeta ključnih za obrazovanje budućih nastavnika. Ipak, u poređenju sa drugim predmetima, Metodika nastave historije uvijek je bila zastupljena tokom jednog ili dva semestra, obično na završnoj godini studija, sa promjenjivim brojem časova praktične nastave. Iako je veći broj diplomiranih studenata Odsjeka za historiju sa zvanjem *profesor historije* završavao u nastavi, u razvoj predmeta Metodika nastave historije kao da nije ulagana veća pažnja niti je bio angažiran stalninastavnik u akademskom zvanju. U radu će se prezentirati položaj Metodike nastave historije na osnovu analize nastavnih programa, kao i analiza iskustava diplomiranih studenata iz različitih perioda na osnovu obavljenih strukturiranih anketa. Nastavni program iz 2019/2020. godine uveo je značajne promjene u pogledu predmeta iz oblasti metodike nastave historije uz inoviranje pristupa, literature, praktične nastave, nastavne prakse, saradnje sa školama i drugim nastavnim bazama, te će koncept istih biti prezentiran i kompariran u odnosu na ranije programe i iskustva.

Ključne riječi: metodika nastave historije, praktična nastava, projekti, inicijalno obrazovanje nastavnika

Melisa Forić Plasto, MA, Senior Teaching Assistant

Prof. Dr. Amir Duranović, Associate Professor

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

History Teaching Methodology at the Faculty of Philosophy, University of Sarajevo - Experiences as a Basis in the Creation of Future Teaching Programs of the Initial Education of History Teachers

The Department of History is one of the oldest departments of the Faculty of Philosophy of the University of Sarajevo. From the very beginning, the study programs have included the subject History Teaching Methodology as one of the key subjects for the education of future teachers. However, compared to other courses, History Teaching Methodology has consistently been offered for one or two semesters, typically in the final year of study, with a variable number of practical lessons. Although a large number of students who graduated from the Department of History with the title of professor of history ended up teaching in the development of the subject Methodology of History Teaching, it received less attention, and a dedicated teacher for the academic title was not permanently appointed. The paper will present the position of History Teaching Methodology by analyzing teaching programs as well as the experiences of graduate students from different periods through structured surveys. Curriculum from 2019/2020 academic year introduced significant changes in the subject from the field of history teaching methodology while introducing innovating approaches, literature, practical teaching, teaching practice, cooperation with schools and other teaching bases. The paper will present and compare these changes with earlier programs and experiences.

Keywords: history teaching methodology, practical teaching, projects, initial teacher education

Prof. dr. Sandra Bjelan, vanredna profesorica

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Odgaj za slobodno vrijeme i metodika vannastavnog rada: značaj i položaj u procesu inicijalnog obrazovanja budućih nastavnika

Slobodno vrijeme posebno je aktualiziran društveno-pedagoški fenomen današnjice s obzirom na sve češći subjektivni osjećaj da ga sve manje imamo, ali i da ga nedovoljno kvalitetno provodimo. Slobodno vrijeme je svojevrsna neophodnost u životu čovjeka, a kako bi bilo svrhovito i u funkciji njegova razvoja, važno je da se za njegovo kvalitetno provođenje intencijski odgaja i obrazuje. Sposobnost planiranja i organiziranja slobodnog vremena postaje značajnija ukoliko se pripremamo za različite pedagoške uloge: roditeljske, odgajateljske, nastavničke itd. To je posebno važna kompetencija u ukupnosti kompetencija neophodnih suvremenom nastavniku, budući da se odgojno-obrazovni ciljevi i ukupni uticaji na pozitivni razvoj djeteta ne ostvaruju samo u obiteljskom okruženju i nastavnom radu nego i u vannastavnom radu s djecom/mladima. Nerijetko su upravo vannastavne aktivnosti poligon za ostvarivanje odgojnih ciljeva, razvijanje stavova i odgovornosti, odgoj za vrijednosti i izgrađivanje karaktera i sl. Cilj ovog izlaganja je dvostruko definiran. S jedne strane, bit će dat pregled značaja i komparativna analiza položaja Metodike vannastavnog rada u procesu inicijalnog obrazovanja budućih nastavnika. S druge strane, analizom metodičkih dnevnika vannastavnih aktivnosti studenata Odsjeka za pedagogiju u razdoblju od deset godina na kolegiju Metodika vannastavnog rada, bit će ilustriran značaj odgoja za slobodno vrijeme, kako u osobnom razvoju pojedinca, tako i u procesu pripreme budućih pedagoga za ulazak u profesiju.

Ključne riječi: odgoj za slobodno vrijeme, metodika, vannastavne aktivnosti, inicijalno obrazovanje, visokoškolska nastava, nastavnici, studenti

Prof. Dr. Sandra Bjelan, Associate Professor

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Education for Free Time and Teaching Methodology of Extracurricular Activities: Significance and Position in the Process of Initial Education of Future Teachers

Free time is a particularly important socio-pedagogical phenomenon in today's society, given the increasingly common subjective sense that we have less and less of it, and that the time spent is often of insufficient quality. Free time is a kind of necessity in a person's life, and in order for it to be purposeful and contribute to their development, it is important to intentionally educate and cultivate its quality use. The ability to plan and organize free time becomes more important if we are preparing for different pedagogical roles: parental, educational, teaching, etc. This is a particularly important competency in the overall set of competencies necessary for a teacher today, since the educational goals and the overall impact on the positive development of the child are achieved not only in the family environment and teaching work, but also in extracurricular work with children/youth. Quite often extracurricular activities are a potent training ground for achieving educational goals, developing attitudes, responsibilities, education for values and building character, etc. The goal of this presentation is defined in two ways. On the one hand, an overview of the importance and comparative analysis of the position of the Teaching Methodology of Extracurricular Work in the process of initial education of future teachers will be given. On the other hand, the analysis of Methodical diaries of extracurricular activities of students at the Department of Pedagogy over a period of 10 years on the above mentioned course will illustrate the importance of education for free time both in personal development of the individual and in the process of preparing future pedagogues for their profession.

Keywords: education for free time, teaching methodology, extracurricular activities, initial education, higher education, teachers, students

Amina Smajović, MA, viša asistentica

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Metodika nastavnog rada s nadarenim učenicima

Nadareni učenici su učenici visokorazvijenih općih intelektualnih ili specifičnih sposobnosti koje ih čine naprednijim u odnosu na vršnjake. Upravo zbog superiornih sposobnosti, ili čak potencijala za iste, u stanju su da postignu originalne, korisnije, kreativnije i uspješnije rezultate. Obaveza škole je osigurati im iskustva učenja kojima će se njihove sposobnosti pedagoški profilirati – održati ili unaprijediti, uz prožimajuću ideju oplemenjivanja njihovih ličnosti; buđenje moralne svijesti i osnaživanje moralne odgovornosti. S obzirom na to da se didaktičko-metodički scenariji osmišljavaju imajući u vidu učenike tipičnih sposobnosti, nadareni učenici su u riziku od podbacivanja. Pred njih se postavljaju zahtjevi nesrazmjerni njihovim stvarnim mogućnostima, a njihove potrebe, ponajprije za proširivanjem i produblivanjem znanja, se ne uvažavaju. Cilj ovog istraživanja je operacionalizirati metodičke smjernice od značaja za zadovoljavanje odgojno-obrazovnih potreba nadarenih učenika te propitati njihovu zastupljenost u Okvirnom nastavnom planu i programu za devetogodišnju osnovnu školu u Federaciji Bosne i Hercegovine. Pokazalo se da, uprkos mnoštvu znanstvenih radova o nadarenosti i primjerenom školovanju nadarenih učenika, nastavnicima nedostaju jasne metodičke upute o modeliranju okruženja s ciljem maksimiziranja sposobnosti učenika.

Ključne riječi: nadareni učenici, metodičke smjernice, odgojno-obrazovne potrebe

Amina Smajović, MA, Senior Teaching Assistant

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Teaching Methodology for Gifted Students

Gifted students are students with highly developed general intellectual or specific abilities, which makes them more advanced than their peers. Precisely because of their superior abilities, or even their potential, they are able to achieve more original, useful, creative, and successful results. The school's obligation is to provide them with learning experiences that will enhance their abilities - nurture or improve them, with the pervasive idea of refining their personalities; awakening moral awareness and strengthening moral responsibility. Given that didactic-methodical scenarios are designed with students of typical abilities, gifted students are at risk of underperformance. Demands are placed on them that are disproportionate to their real capabilities, and their needs, primarily for broadening and deepening their knowledge, are not met. The goal of this research is to operationalize methodical guidelines important for the educational needs of gifted students and to examine their representation in the Framework Curriculum for nine-year elementary schools in the Federation of Bosnia and Herzegovina. It has been shown that, despite the multitude of scientific works on giftedness and appropriate education of gifted students, teachers lack clear methodical instructions on creating the environment with the aim of maximizing student abilities.

Keywords: gifted students, methodical guidelines, educational needs

Prof. dr. Larisa Kasumagić-Kafedžić, vanredna profesorica

Prof. dr. Emina Dedić Bukvić, vanredna profesorica

Mr. Melisa Forić Plasto, viša asistentica

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Saradnja metodika nastave i njihova uloga u promociji mirovne pedagogije – interdisciplinarna sinergija u inicijalnom obrazovanju nastavnika

U radu se namjerava predstaviti uspješno izveden projekat interdisciplinarnog modula za studente Odsjeka za pedagogiju, Odsjeka za historiju i Odsjeka za anglistiku, kojeg je u akademskoj 2020/2021. godini osmislio i implementirao *Centar za mirovno obrazovanje* Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Jedinstvenost projekta ogleda se u tome što je prvi put realizovan modul za studente triju odsjeka koji su imali priliku konkretno saradivati u nastavnom procesu ali i zajednički osmišljavati pristupe određenim temama na kreativan način. Projektom su bili obuhvaćeni i nastavnici engleskog jezika i historije, kao i školski pedagozi, koji su kroz svoje mentorske uloge imali značajan doprinos u programu. Glavni cilj kursa i odabranih tematskih oblasti bio je podržati buduće nastavnike različitih predmeta u razvijanju ključnih kompetencija za razvoj i njegovanje demokratske i mirovne kulture u njihovim učionicama, školama i zajednicama. U okviru modula razvijene su sljedeće tematske oblasti: identitet i simboli, predrasude i stereotipi, kulturna raznolikost i interkulturalno učenje, podučavanje kontroverznih pitanja, dječija prava i inkluzivno obrazovanje; to su neke od ključnih tema iz oblasti mirovne pedagogije. Poseban naglasak biće stavljen na praktična iskustva studenata i njihove interakcije sa kolegama sa drugih odsjeka i sa nastavnicima mentorima u školama gdje se realizovala nastavna praksa. Saradnja i razmjena iskustava metodika nastave različitih oblasti pokazala je svoju uspješnost oslanjajući se na *Referentni okvir kompetencija za demokratsko društvo* Vijeća Evrope u promociji ljudskih prava, demokratije i vladavine prava, kako bi budući nastavnici efikasno učestvovali u kulturi demokratije, solidarnosti te života u miru zajedno sa

drugima u kulturno raznolikim društvima. Iskustva s ovog projekta i razrađena metodologija koja je prikazana i u publikaciji *Democratic culture and peace pedagogy in teacher education* može biti dobar budući putokaz za razvoj interdisciplinarnih modula na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu.

Ključne riječi: mirovni odgoj, aktivno učenje, interdisciplinarnost, kulturna raznolikost, kompetencije za demokratsku kulturu

Prof. Dr. Larisa Kasumagić-Kafedžić, Associate Professor

Prof. Dr. Emina Dedić Bukvić, Associate Professor

Melisa Forić Plasto, MA, Senior Teaching Assistant

Department of English Language and Literature, Department of Pedagogy, Department of History, University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Collaboration of teaching methods classes and their role in the promotion of peace pedagogy- interdisciplinary synergy in pre-service teacher education

The aim of this paper is to present a successfully implemented project of an interdisciplinary module for students of the Department of Pedagogy, Department of History and Department of English, which was completed in the academic year 2020/2021. The project was designed and implemented by Peace Education Hub, at the University of Sarajevo- Faculty of Philosophy. The uniqueness of the project is reflected in the fact that for the first time a module was implemented for students of three departments who had the opportunity to collaborate in the teaching process, but also to jointly design approaches to certain topics in a creative way. The project also included English language and history teachers, as well as school pedagogues, who had a significant contribution to the program through their mentoring roles. The main goal of the course and the selected thematic areas was to support prospective teachers of various subjects in developing key competencies for the development and nurturing of a democratic and peaceful culture in their classrooms, schools and communities. The following thematic areas were developed within the module: *Identity and symbols, Prejudices and stereotypes, Cultural diversity and intercultural learning, Teaching controversial issues, Children's rights and inclusive education*, which represent some of the key topics in the field of peace pedagogy. Special emphasis in this paper will be placed on the students' practical experiences and their interactions with colleagues from other departments and with teacher mentors in the schools where teaching practice was implemented. The cooperation and

exchange of experiences of various teaching methods classes in different fields of study has shown its success, relying on the *Reference Framework of Competences for a Democratic Society* of the Council of Europe in the promotion of human rights, democracy and the rule of law, so that future teachers can effectively participate in the culture of democracy, solidarity, and living in peace together with others in culturally diverse societies. The experiences from this project and the elaborated methodology was also presented in the publication "Democratic culture and peace pedagogy in teacher education" which can be a good future guide for the development of interdisciplinary modules at the Faculty of Philosophy of the University of Sarajevo.

Keywords: peace pedagogy, active learning, interdisciplinarity, cultural diversity, competences for democratic culture

Prof. dr. Zehra Alispahić, vanredna profesorica

Fakultet islamskih nauka Univerziteta u Sarajevu, Bosna i Hercegovina

Metodika nastave arapskog jezika u odgojno-obrazovnim institucijama Bosne i Hercegovine

Arapski jezik bilježi šeststoljetno prisustvo na prostorima Bosne i Hercegovine. Pet stoljeća je bio jedan od četiriju službenih jezika na ovim prostorima, kao medij vjere i znanosti ali i visoke društvene reputacije. Njegovo izučavanje bilo je obaveznona svim nivoima vjerskog odgojno-obrazovnog sistema, a od kraja 19. stoljeća pa kroz cijelo 20. stoljeće arapski jezik ulazi i u škole građanske provenijencije. To je vrijeme kada se arapski jezik počinje izučavati na višim i visokoobrazovnim institucijama poput Šerijatske sudačke škole, Više islamske šerijatske teološke škole, a od 1950. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, na Odsjeku za orijentalistiku. Prema nastavnim planovima i programima iz devedesetih godina 20. stoljeća, arapski je ravnopravan u procesu izučavanja stranih jezika kao drugi strani jezik. Uvidom u nastavne planove i programe i udžbeničku literaturu zaključujemo da je zastupljenost broja sati arapskog jezika na sedmičnoj osnovi u svakoj od navedenih institucija imponantna, ali da udžbenici i metode imaju tradicionalni karakter baziran na ovladavanju gramatičkih pravila i njihovom memoriranju, a manje na jeziku kao sredstvu komunikacije. U nastavi su se primjenjivale tradicionalne metode bazirane na frontalnom obliku nastave i prevodilačkom pristupu, gdje je učenik imao pasivnu ulogu. Druga decenija 21. stoljeća dinamizirala je određene aktivnosti na planu revizije nastavnih planova i programa, odabira nove udžbeničke literature koja uključuje primjenu najnovijih metoda u nastavi arapskog jezika, koje se snažno oslanjaju na kontinuirani razvoj četiriju jezičkih vještina u nastavnom procesu. U ovom zamahu aktivnosti Odsjek za orijentalnu filologiju imao je predmet Metodikanastave arapskog jezika, koji je imao za cilj dinamizirati i inovirati nastavu arapskog jezika, ali je iznova potisnut kao obavezni predmet na ovom Odsjeku. Nastavni i odgojno-obrazovni proces je prostor gdje svršenici ovoga Odsjeka imaju

realne šanse za zaposlenje. Istovremeno, ulazak u nastavni proces i promocija arapskog jezika bez kvalitetne metodičke pripreme ima trajne i nenadoknadive posljedice.

Ključne riječi: arapski jezik, metodika, odgojno-obrazovni sistem, nastavni planovi i programi, udžbenici, tradicionalne metode

Prof. Dr. Zehra Alispahić, Associate Professor

University of Sarajevo- Faculty of Islamic Studies, Bosnia and Herzegovina

Teaching Methodology of the Arabic Language in Educational Institutions of Bosnia and Herzegovina

The Arabic language has had a six-century presence in the territory of Bosnia and Herzegovina. For five centuries, it was one of the four official languages in this region, serving as a medium for religion and science and holding high social prestige. Its study was compulsory at all levels of the religious education system, and starting from the late 19th century and throughout the 20th century, Arabic entered secular schools as well. During this time, Arabic began entering higher education institutions, such as the Sharia Judicial School, the Higher Islamic Sharia Theological School, and since 1950, it entered the Oriental Studies Department at the Faculty of Philosophy, University of Sarajevo. According to the curricula from the 1990s, Arabic was treated as an equal foreign language alongside other foreign languages. Upon examining the curricula and textbooks, it can be concluded that the number of hours allocated to Arabic language instruction on a weekly basis in each of the mentioned institutions is substantial. However, the textbooks and methods have a traditional character, focusing on mastering grammatical rules and memorization, with less emphasis on using the language as a means of communication. Traditional teaching methods based on frontal teaching and a translation approach were applied, in which the student had only a passive role. In the second decade of the 21st century, certain activities aimed at revising curricula and selecting new textbooks that include the application of the latest teaching methods in Arabic language instruction were initiated. These methods strongly emphasize the continuous development of the four language skills in the teaching process. As part of these activities, the Oriental Philology Department had a course in Arabic language teaching methodology, which aimed to

energize and innovate Arabic language instruction. However, this course was again pushed back as a compulsory subject in this department's curriculum. The teaching and educational process is an area where graduates of this department have realistic employment opportunities. Simultaneously, entering the teaching process and promoting the Arabic language without proper methodological preparation could have lasting and irreparable consequences.

Keywords:

Arabic language, methodology, educational system, curricula, course books, traditional methods

Mr. Azra Hodžić-Kadić

Univerzitet u Beču (Centar za jezike) i Fridrich Schiller u Jeni (Institut za slavistiku i kavkazijske studije), Austrija i Njemačka

Metodičko-didaktički pristup bosanskom, crnogorskom, hrvatskom i srpskom kao drugom i stranom jeziku

U radu će biti ponajprije predstavljen status bosanskog, crnogorskog, hrvatskog i srpskog kao stranog i drugog jezika izvan matičnih zemalja te različiti oblici poučavanja istih u Evropi i šire. Težište će biti i na dostupnim udžbenicima kreiranim za navedene jezike te njihove nedostatke u savremenoj metodici. Nastojat će se i podvući jasna crta između metodičko-didaktičkog izučavanja bosanskog, crnogorskog, hrvatskog i srpskog jezika kao drugog i stranog jezika. Nakon velikog migracijskog vala, ovi standardni jezici drugoj i trećoj generaciji postaju jezik porijekla (engl. *heritage language*) i pristupa mu se kao stranom jeziku, što donekle može biti problematično pri revitalizaciji naslijeđenog jezika. Također će se ukazati na stanje nedostatka potrebnih udžbenika za ovu populaciju, koje se pogoršava. Uporedit će se stanja ovih četiriju standardnih jezika i valjanost metodičko-didaktičkog pristupa stranom ili drugom jeziku.

Ključne riječi: bosanski, crnogorski, hrvatski i srpski jezik, strani jezik, drugi jezik, jezik porijekla, migracija, udžbenici

Azra Hodžić-Kadić, MA

University in Vienna (Center for Languages) and Friedrich Schiller University in Jena (Institute of Slavonic Languages and Caucasus Studies), Austria and Germany

Methodological and Didactic Approach to Bosnian, Montenegrin, Croatian, and Serbian as Second and Foreign Languages

The paper discusses primarily the status of Bosnian, Montenegrin, Croatian, and Serbian as foreign and second languages outside their respective countries, as well as various forms of teaching these languages in Europe and beyond. The focus will be on available textbooks created for these languages and their shortcomings in contemporary methodology. An effort will be made to draw a clear line between the methodological and didactic study of Bosnian, Montenegrin, Croatian, and Serbian as second and foreign languages. After a significant wave of migration, these standard languages become heritage languages for the second and third generations, approached as a foreign language, which can be somewhat problematic in revitalizing the inherited language. The paper will also highlight the lack of necessary textbooks for this population, which is increasing every day. The conditions of all four standard languages will be compared, along with the validity of the methodological and didactic approach to a foreign or second language.

Key words: Bosnian, Montenegrin, Croatian and Serbian language, foreign language, second language, heritage language, migration, textbooks

Dženana Hajdarpašić, MA, viša asistentica

Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Metodika ruskog jezika

U radu se ukazuje na važnost koja se pridavala metodici ruskog jezika u Bosni i Hercegovini od 60-ih godina 20. vijeka do danas. Cilj je rada da se poređenjem prijašnjeg i sadašnjeg stanja ukaže na različit odnos prema metodici ruskog jezika, kao i da se istakne problematika sa kojom se ona danas suočava kod nas. Budući da su udžbenici najbolji pokazatelji stanja razvijenosti metodičke prakse, pažnja u radu je posvećena upravo njima. Kako su najveći broj udžbenika ruskog jezika za spomenuti period u Bosni i Hercegovini napisali nastavnici i saradnici Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, u fokusu rada su udžbenici čiji su oni autori.

Ključne riječi: metodika, ruski jezik, udžbenici

Dženana Hajdarpašić, MA, Senior Teaching Assistant

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Methodology of Teaching Russian

This paper provides an insight into the importance of the Russian language teaching methodology in Bosnia and Herzegovina in the period from the 1960s till today. The goal of the paper is to compare the past and present attitudes towards the teaching methodology of Russian in Bosnia and Herzegovina and discuss the problems and challenges it faces today. Since textbooks are considered the best indicators of the development and the state of teaching methodology, this paper takes a keen interest in the available textbooks for learners of Russian, primarily those written by professors and teaching assistants from the Faculty of Philosophy Sarajevo.

Keywords: teaching methodology, Russian, textbooks

Doc. dr. Emir Šišić

Ana Lalić, MA, viša asistentica

Univerzitet u Sarajevu –Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina

Glotodidaktički pristupi i metode u udžbenicima francuskog i italijanskog kao stranog jezika

Cilj našeg rada je provjeriti u kojoj se mjeri udžbenici francuskog i italijanskog jezika približavaju glotodidaktičkim metodama. Kao uzorak za istraživanje smo uzeli dva udžbenika u upotrebi prema važećem NPP-u u srednjim školama u Kantonu Sarajevo: *Alter ego+* (2012) i *Progetto italiano* (2006). Prema uputama korisnicima, udžbenik *Alter ego+* prati akcionalni pristup, dok je *Progetto italiano* zasnovan na komunikacijskom pristupu. Osnovna pretpostavka našeg istraživanja je da su udžbenici osmišljeni u skladu sa pristupima koje načelno prate, ali da ih je također potrebno dopuniti aktuelnijim i savremenijim informacijama. Udžbenike analiziramo prema modelima koje su osmislili Balboni (2002) te Cuq i Gruca (2017). Analizi smo pristupili kombinovanim metodama, budući da smo uradili kvantitativno istraživanje vježbi i zadataka, ali i kvalitativno u dijelovima koji su to zahtijevali (fizički opis knjige, grafičkog dizajna ili dodatne podrške udžbeniku). Naše istraživanje je pokazalo da udžbenici prate pristupe i metode prema kojima su pisani, ali da, kada je u pitanju opća kultura ili politika, nude i informacije koje su trenutno zastarjele, te je potrebno da ih nastavnik suplementira aktuelnijim izvorima.

Ključne riječi: komunikacijski pristup, akcionalni pristup, strani jezik, *Progetto italiano*, *Alter ego+*

Prof. Dr. Emir Šišić, Assistant Professor
Ana Lalić, MA, Senior Teaching Assistant

University of Sarajevo- Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Approches et méthodes didactiques dans les manuels de français et d'italien langue étrangère

Le but de notre travail est de vérifier dans quelle mesure les manuels de langue française et italienne abordent les méthodes didactiques. Comme échantillon de la recherche, nous avons pris deux manuels scolaires utilisés selon le programme scolaire en vigueur dans les écoles secondaires du canton de Sarajevo: *Alter ego+* (2012) et *Progetto Italiano* (2006). Selon les consignes d'utilisation, le manuel *Alter ego+* suit une approche actionnelle, tandis que *Progetto Italiano* est basé sur une approche communicative. L'hypothèse de base de notre recherche est que les manuels sont conçus conformément aux approches qu'ils suivent en principe, mais qu'ils doivent également être complétés par des informations plus actuelles et contemporaines. Nous analysons les manuels selon les modèles conçus par Balboni (2002) et Cuq & Gruca (2017). Nous avons abordé l'analyse avec des méthodes combinées puisque nous avons effectué une recherche quantitative des exercices et des tâches, mais aussi qualitative dans les parties qui le nécessitaient (description physique du livre, conception graphique ou support complémentaire du manuel). Nos recherches ont montré que les manuels suivent les approches et les méthodes selon lesquelles ils ont été rédigés, mais que, lorsqu'il s'agit de culture générale ou de politique, ils offrent également des informations actuellement dépassées, et qu'il est nécessaire que l'enseignant les complète par des sources plus actuelles.

Mots-clés : approche communicative, approche actionnelle, langue étrangère, *Progetto italiano*, *Alter ego+*

KANTON SARAJEVO
MINISTARSTVO ZA NAUKU,
VISOKO OBRAZOVANJE I MLADE

